

бов'язань з різним застосуванням в діяльності підприємства і, як наслідок, підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень.

Список літератури

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда», затверджений наказом Міністерства Фінансів України від 28.07.2000 р. № 181 (у редакції N 1591 від 09.12.2011).
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435 – IV, із змінами та доповненнями (у редакції №1618-IV від 18.03.2004 р.).
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Міністерства Фінансів України від 30.11.1999 № 291, із змінами та доповненнями (у редакції від 09.12.2011 р.).
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, призначені для продажу, та діяльність, що припиняється», затверджене Наказом Міністерства Фінансів України від 05.03.2008 р. № 498.

Рукопис подано до редакції 21.03.13

УДК 330.1

С.А. ХАРІН, д-р техн. наук., доц., ДВНЗ «Криворізький національний університет»

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Розглянуто проблему інноваційного потенціалу України. Співставлено чисельність вищих навчальних закладів та студентів в них. Проаналізовано можливості підготовки фахівців за напрямком «Гірництво», аспірантів та докторантів. Наведено динаміку чисельності наукових кадрів та витрат на інновації.

Аналіз досліджень та публікацій. Аналіз сучасного стану досліджень інноваційного потенціалу свідчить про необхідність більш детального висвітлення питань, що пов'язані з такою його важливою складовою, як інженерні кадри у галузі розробки корисних копалин.

Постановка задачі. Дослідження динаміки науково-технічного потенціалу України в період незалежності з урахуванням змін в підготовці кадрів вищої кваліфікації та фахівців гірничої справи.

Викладення матеріалу і результати. Розвиток економіки України у глобальному світі потребує активізації інноваційного потенціалу держави, набуття їм сучасного характеру, що відповідає складним викликам часу. Наукова галузь в Україні має розвинену мережу організацій.

Вона об'єднує наукові заклади, проектно-конструкторські організації, дослідно-експериментальні лабораторії та підрозділи.

Найважливіший елемент науково-технічного потенціалу України - кадри. До наукових і науково-педагогічних працівників належать: академіки і члени-кореспонденти всіх академій (Національної академії наук України, Української академії аграрних наук, Академії медичних наук України, Академії педагогічних наук України, Академії правових наук України, Академії інженерних наук України); особи, що мають науковий ступінь і вчене звання, незалежно від характеру і місця роботи; особи, які ведуть науково-дослідну роботу в наукових закладах, а також науково-педагогічну роботу у вищих навчальних закладах; спеціалісти, зайняті науковою роботою на промислових підприємствах та у проектних організаціях.

Провідною ланкою системи наукових кадрів є наукові працівники вищої кваліфікації, тобто особи, що мають науковий ступінь і вчене звання. Науковий потенціал України зосереджений у чотирьох основних секторах: академічному, галузевому, вищій освіті і заводському. Найбільша частина наукових кадрів країни зайнята у галузевому секторі. Галузевий сектор науки виконує переважно прикладні дослідження, які забезпечують зв'язок науки з виробництвом. На другому місці перебуває сектор вищої освіти, де основним завданням науковців є передача знань та підготовка профільних висококваліфікованих спеціалістів. Решта науковців припадає на академічний сектор, де проводяться фундаментальні дослідження.

Підготовку спеціалістів у різних галузях економіки, а серед них - наукових кадрів - здійснюють багаточисельні вищі навчальні заклади, у тому числі й недержавні, які створені порівняно недавно. Динаміка кількості таких закладів, згідно [1], представлена на рис. 1. Звертає на себе увагу дуже суттєвий ріст вказаних установ освіти. Так, якщо на початок 1990/91 навчального року, за часів існування Радянського Союзу, функціонувало 149 закладів, то в 1994/95 навчальному році вже 232 або на 56 % більше. З цього року постійно відбувалося помітне зрос-

тання чисельності вищих навчальних закладів 2001/02 навчальному році їх було вже 318 (в 2,1 рази більше, ніж в 1990/91). На початок 2006/07 навчального року кількість ВНЗ III-IV рівнів акредитації досягла 350 (в 2,3 рази більше, ніж в 1990/91). Найбільшої чисельності вищих навчальних закладів було досягнуто в 2008/09 навчальному році - 353 (в 2,37 рази більше, ніж в 1990/91).

Останнім часом відбувається процес об'єднання порівняно невеликих навчальних і, інколи наукових закладів, різного напрямку в більш потужні, який пов'язаний насамперед з географічною ознакою. Прикладом такого об'єднання є Криворізький національний університет. До його складу увійшли: Криворізький технічний університет, Криворізький державний педагогічний університет, Криворізький навчально-науковий комплекс Національної металургійної академії України, Криворізький економічний інститут вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана», ДП «Науково-дослідний гірничорудний інститут» та ДП «Науково-дослідний інститут безпеки праці та екології в гірничорудній і металургійній промисловості».

У 2013 р. відбудеться реорганізація Дніпропетровської державної фінансової академії, Академії митної служби України та Дніпропетровського державного аграрного університету шляхом приєднання до новоутвореного Дніпропетровського державного економічного університету.

Відповідно зростала кількість студентів [1] (рис. 1). В 1990/91 навчальному році ВНЗ III-IV рівнів акредитації навчалось 881 тис. осіб, в 1994/95 - 888 тис. осіб. Тобто в цей час чисельність студентів була практично стабільною.

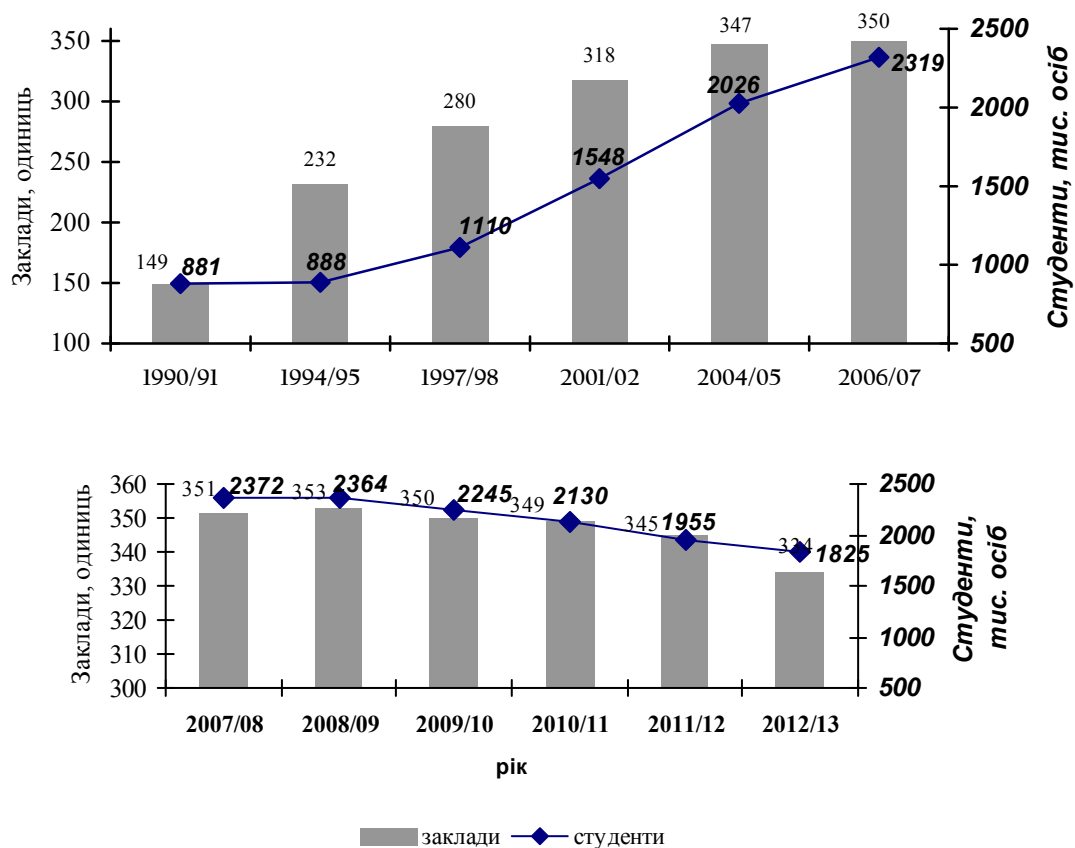

Рис. 1. Динаміка кількості ВНЗ III-IV рівнів акредитації та студентів в них

Проте вже в 1996/97 навчальному році вона зросла до 977 тис. осіб, в 1997/98 - вперше за українську історію перевершила 1 млн осіб - 1100 тис. Надалі цей процес ще пришвидчився: в 2001/02 чисельність досягла 1548 тис. осіб (в 1,75 рази більше, ніж в 1990/91), в 2004/05 навчальному році було перевершено відмітку 2 млн студентів - 2026 тис., в 2006/07 їх кількість досягла 2319 тис. осіб, що на 1438 тис. осіб або в 2,6 разів більше показника 1990/91 навчального року.

Найбільшою була чисельність студентів у 2007/08 навчальному році - 2372 тис. осіб, в 2012/13 вона скоротилася в 1,3 рази. Прогнози свідчать про можливість подальшого тривалого зниження чисельності студентів.

Становить інтерес питання про потенціал підготовки на Україні бакалаврів за напрямом "Гірництво". За даними [2] ліцензований обсяг прийому (табл. 1) становить 3774 осіб, хоча фактичний рівень підготовки фахівців для вітчизняних та зарубіжних підприємств за останній період був значно нижчим. Найбільшими можливостями з цього напрямку володіють Державний вищий навчальний заклад "Національний гірничий університет", Донбаський державний технічний університет, Донецький національний технічний університет та ін.

В останні два десятиліття відбулося багато змін в чисельності аспірантів та докторантів [1] (рис. 2). Так, якщо в 1991/92 навчальному році на Україні було 13596 аспірантів - кількість, що помітно не відрізнялась від практики багатьох попередніх років, то в 1994/95 - вже 15649, в 1997/98 їх число перевищило 20 тис. осіб - 20645. В 2001/02 навчальному році число аспірантів досягло 24256. У 2011/12 навчальному році їх було ще помітно більше - 34192 (в 2,5 рази більше показника 1990/91 навчального року). Останній рік чисельність аспірантів дещо скоротилась.

Схожа динаміка, попри значно меншу чисельність, спостерігалася і при підготовці докторів наук. Так, якщо в 1991/92 навчальному році чисельність докторантів становила 503, то в 1994/95 - вона стрімко зросла до 977, в 1997/98 досягла 1233, потім дещо скоротилася - в 2001/02 до 1106. У подальші роки чисельність докторантів невинно збільшувалася - в 2005/06 навчальному році до 1315, а в 2006/07 - до ще більшої величини 1373, що в 2,7 рази більше показника 1990/91 навчального року. Останні роки чисельність докторантів продовжує збільшуватися.

Таблиця 1

Ліцензований обсяг підготовки бакалаврів за напрямком "Гірництво"

КНУ	НГУ	ДонНТУ	НТУ України «Київський політехнічний інститут»	Національний університет водного господарства та природокористування
420	1020	514	315	90
Антрацитівський факультет гірництва і транспорту Східноукраїнського національного університету	Красноармійський індустріальний інститут ДонНТУ	Житомирський державний технологічний університет	Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу	Донбаський державний технічний університет
100	120	170	200	825

Рис. 2. Динаміка кількості аспірантів та докторантів

Разом з тим активна від'ємна динаміка була характерна для чисельності науковців (табл. 2).
Таблиця 2

Наукові кадри та кількість організацій [1]

	Кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки	Чисельність науковців, осіб	Чисельність докторів наук в економіці України, осіб	Чисельність кандидатів наук в економіці України, осіб
1990	...	313079
1991	1344	295010	8133	...
1992	1350	248455	8797	...
1993	1406	222127	9224	...
1994	1463	207436	9441	...
1995	1453	179799	9759	57610
1996	1435	160103	9974	58132
1997	1450	142532	10322	59332
1998	1518	134413	10446	59703
1999	1506	126045	10233	59547
2000	1490	120773	10339	58741
2001	1479	113341	10603	60647
2002	1477	107447	11008	62673
2003	1487	104841	11259	64372
2004	1505	106603	11573	65839
2005	1510	105512	12014	68291
2006	1452	100245	12488	71893
2009	1340	92403	13866	81169
2010	1303	89534	14418	84000
2011	1255	84969	14895	84979
2012	1208	82032	15592	88057

У 1990 р. їх було 313079 осіб, в 1994 р. вже 207436, в 2002 р. лише 107447 осіб, а в 2012 р. ще менше - 82032. Отже, чисельність науковців за період 1990-2012 р.р. скоротилася в 3,8 рази.

Разом з тим чисельність докторів наук в економіці України зросла до 15592 осіб (2012 р.), а кандидатів наук - до 88057.

Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт (табл. 3) в останні роки постійно збільшувався при зниженні його питомої ваги у ВВП. По витратах домінували розробки, помітно меншими за розміром були фундаментальні й прикладні дослідження та науково-технічні послуги.

Таблиця 3

Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт, млн. грн. [1]

Роки	Всього, у фактичних цінах	У тому числі				Питома вага обсягу виконаних науково-технічних робіт у ВВП
		фундаментальні дослідження	прикладні дослідження	розробки	науково-технічні послуги	
млн грн.						%
1996	1111,7	140,6	321,6	606,9	42,6	1,38
1997	1263,4	188,5	309,2	693,7	72,0	1,36
1998	1269,0	205,5	297,5	682,8	83,2	1,22
1999	1578,2	220,5	330,4	918,6	108,7	1,20
2000	1978,4	266,6	436,7	1106,3	168,8	1,14
2001	2275,0	353,3	304,9	1317,2	299,6	1,13
2002	2496,8	424,9	343,6	1386,6	341,7	1,11
2003	3319,8	491,2	429,8	1900,2	498,6	1,24
2004	4112,4	629,7	573,7	2214,0	695,0	1,19
2005	4818,6	902,1	708,9	2406,9	800,7	1,13
2006	5354,6	1141,0	841,5	2741,6	630,5	1,00
2009	8653,7	1916,6	1412,0	4215,9	1109,2	0,95
2010	9867,1	2188,4	1617,1	5037,0	1024,6	0,90
2011	10349,9	2205,8	1866,7	4985,9	1291,5	0,79
2012	11252,7	2621,9	2057,7	5369,9	1203,2	0,80

Слід відзначити, що питома вага витрат на розробки та прикладні дослідження у загальній сумі знизилася, на фундаментальні дослідження - зросла. Суттєво зросла питома вага витрат на науково-технічні послуги.

Частка обсягу виконаних науково-технічних робіт у ВВП постійно знижується: якщо в 1996 р. вона становила 1,38 %, в 2000 р. вже 1,14 %, а за підсумками 2012 р. тільки 0,8 %.

Негативні тенденції спостерігаються у відношенні підприємств до інновацій. Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової становила в 2002 р. - 7 %, а в 2012 р. лише 3,3 %. Якщо в 2002 р. було освоєно виробництво інноваційних видів продукції 22847 найменувань, то в 2012 р. лише 3403.

Висновки і напрямки подальших досліджень. Аналіз сучасної динаміки науково-технічного потенціалу України показав наявність великої мережі навчальних закладів для підготовки фахівців різного рівня. Необхідно відмітити також наявність багатьох складних проблем розвитку, наприклад, низького рівня витрат на науку, як у абсолютному вимірі, так і по відношенню до ВВП.

Слід відзначити особливо значний рівень можливостей для підготовки гірничих кадрів високого рівня, який, на відміну від багатьох інших напрямків, ґрунтується на великому вітчизняному досвіді розвитку гірничої справи.

Суттєве збільшення числа ВНЗ, студентів в них, аспірантів та докторантів може в майбутньому, при належній організації науково-технічної діяльності у країні, призвести до активного інноваційного зростання господарства.

Подальші дослідження було б корисно спрямувати на вивчення впливу на інноваційний потенціал країни рівня міжнародного співробітництва.

Список літератури

1. Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Інформаційна система "Конкурс". Режим доступу: <http://www.vstup.info/>

Рукопис подано до редакції 21.03.13

УДК 332.48:32

О.В. СВІТЛИЧНИЙ, аспірант, ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ФІНАНСУВАННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ПІДХОДИ ТА МЕХАНІЗМИ ЗДІЙСНЕННЯ

У статті досліджено фінансування місцевого економічного розвитку, його підходи та механізми здійснення.

Проблема та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Чинне українське законодавство та діяльність органів місцевого самоврядування охоплюють переважну більшість основних механізмів фінансування місцевого економічного розвитку (МЕР), що застосовуються містами світу. Втім, в українській практиці їх застосування зазвичай є неупорядкованим та безсистемним. Замість взаємодоповнення та забезпечення кумулятивного ефекту для економічного розвитку території, застосування різних механізмів фінансування МЕР часто нівелює результати дії один одного.

Комплексного розуміння концепції місцевого економічного розвитку, як системи взаємопов'язаних та взаємоузгоджених механізмів і заходів, в Україні бракує як на загальнонаціональному, так і на місцевому рівні. Більшість українських міст визначає пріоритетом залучення інвестицій до муніципальної економіки, проте наразі не має спроможності системно планувати і втілювати політику, спрямовану на поліпшення інвестиційного клімату, формування необхідних умов та застосування належних механізмів для залучення коштів з усіх можливих джерел на потреби МЕР.

На сьогоднішньому етапі розвитку МЕР не проаналізовано основні методи та механізми фінансування місцевого економічного розвитку, не розглянуто міжнародний досвід та українську практику їх застосування, а також рекомендації щодо створення правових та інституційних умов для кращого фінансування МЕР українськими містами. Певні підходи до місцевого економічного розвитку та механізми його фінансування можуть застосовуватись суб'єктами різного рівня: регіонами, містами, районами, селами та селищами. Частина механізмів фінансування МЕР виходять за його рамки та можуть використовуватись і на національному рівні.

Аналіз досліджень та публікацій. У міжнародній практиці МЕР зазвичай розглядається як процес зміцнення конкурентної позиції території та активізації її економічного зростання, підвищення добробуту, створення робочих місць, залучення інвестицій та підвищення якості жит-